

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ФАНЛАР
АКАДЕМИЯСИ МИНТАҚАВИЙ БЎЛИМИ
ХОРАЗМ МАЪМУН АКАДЕМИЯСИ**

ХОРАЗМ МАЪМУН АКАДЕМИЯСИ АХБОРОТНОМАСИ

Ахборотнома ОАК Раёсатининг 2016-йил 29-декабрдаги 223/4-сон қарори билан биология, қишлоқ хўжалиги, тарих, иқтисодиёт, филология ва архитектура фанлари бўйича докторлик диссертациялари асосий илмий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхатига киритилган

2022-7/3

**Вестник Хорезмской академии Маъмуна
Издается с 2006 года**

Хива-2022

Бош муҳаррир:

Абдуллаев Икрам Искандарович, б.ф.д., проф.

Бош муҳаррир ўринбосари:

Ҳасанов Шодлик Бекпўлатович, к.ф.н., к.и.х.

Таҳрир хайати:

Абдуллаев Икрам Искандарович, б.ф.д., проф.
 Абдуллаев Баҳром Исмоилов, ф-м.ф.д.
 Абдуллаев Равшан Бабажонович, тиб.ф.д., проф.
 Абдуҳалимов Баҳром Абдурахимович, т.ф.д., проф.
 Агзамова Гулчехра Азизовна, т.ф.д., проф.
 Аимбетов Нагмет Каллиев, и.ф.д., акад.
 Аметов Якуб Идрисович, д.б.н., проф.
 Бабаджанов Хушнот, ф.ф.н., проф.
 Бекчанов Даврон Жуманазарович, к.ф.д.
 Буриев Хасан Чутбаевич, б.ф.д., проф.
 Ганджаева Лола Атаназаровна, б.ф.д., к.и.х.
 Давлетов Санжар Ражабович, тар.ф.д.
 Дурдиева Гавҳар Салаевна, арх.ф.д.
 Дўсчанов Бахтиёр, тиб.ф.д., проф.
 Ибрагимов Бахтиёр Тўлаганович, к.ф.д., акад.
 Жуманиёзов Зоҳид Отабоевич, ф.ф.н., доц.
 Жуманов Мурат Арпбаевич, д.б.н., проф.
 Кадирова Шахноза Абдухалиловна, к.ф.д., проф.
 Каримов Улғабек Темирбаевич, DSc
 Қутлиев Учқун Отабоевич, ф-м.ф.д.
 Ламерс Жон, қ/х.ф.д., проф.
 Майкл С. Энжел, б.ф.д., проф.
 Махмудов Рауфжон Бахоридович, ф.ф.д., к.и.х.
 Мирзаев Сирожиддин Зайниевич, ф-м.ф.д., проф.
 Пазилев Абдуваеит, б.ф.д., проф.
 Рахимов Раҳим Атажанович, т.ф.д., проф.

Рашидов Негмурод Элмуродович, б.ф.н., доц.
 Рўзбоев Рашид Юсупович, тиб.ф.д., проф.
 Рўзметов Бахтияр, и.ф.д., проф.
 Садуллаев Азимбой, ф-м.ф.д., акад.
 Салаев Санъатбек Комилович, и.ф.д., проф.
 Сапарбаева Гуландам Машариповна, ф.ф.ф.д.
 Сапаров Каландар Абдуллаевич, б.ф.д., проф.
 Сирожов Ойбек Очилович, с.ф.д., проф.
 Сотиров Гойипназар, қ/х.ф.д., проф.
 Тожибаев Комилжон Шаробитдинович, б.ф.д., академик
 Холлиев Аскар Эргашевич, б.ф.д., проф.
 Холматов Бахтиёр Рустамович, б.ф.д.
 Чўпонов Отаназар Отожонович, ф.ф.д., доц.
 Шакарбоев Эркин Бердикулович, б.ф.д., проф.
 Эрматова Жамила Исмаиловна, ф.ф.н., доц.
 Эшчанов Рузумбой Абдуллаевич, б.ф.д., доц.
 Ўразбоев Ғайрат Ўразалиевич, ф-м.ф.д.
 Ўрозбоев Абдулла Дурдиевич, ф.ф.д.
 Ҳажиева Мақсуда Султоновна, фал.ф.д.
 Ҳасанов Шодлик Бекпўлатович, к.ф.н., к.и.х.
 Худайберганаева Дурдона Сидиқовна, ф.ф.д., проф.

Хоразм Маъмун академияси ахборотномаси: илмий журнал.-№7/3 (91), Хоразм Маъмун академияси, 2022 й. – 150 б. – Босма нашрнинг электрон варианты - <http://mamun.uz/uz/page/56>

ISSN 2091-573 X

Муассис: Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси минтақавий бўлими – Хоразм Маъмун академияси

Муминова Н.А. Тахаллуслар ва “Темурнома” асаридаги тахаллусларнинг лисоний хусусиятлари	108
Палванова Ш., Бабаджанов Х. Тюркизмы в русском языке	111
Садикова Э.В. Особенности пословиц с личным именем	114
Сайдуллаева Р.И. Некоторые вопросы использования терминов «ономастика» и «антропонимика» в русском языкознании	117
Саломова Г.А. Тилшуносликда «аббревиатура» термини муаммоси	120
Сапарбоева Л., Эрматова Ж. О сказке “Мальчик-звезда” Оскара Уайльда	125
Сидоркова Л.Р. Исторический комментарий грамматических архаизмов в романе «Дмитрий Донской» С. Бородин	127
Фаттахова А.Р. Творчество Алисы Ганиевой в аспекте литературной критики	130
Хаитов Х.А., Жабборова А.Ш. Адабиётда кулги маданияти ва санъатига муносабатнинг қадимий илдизлари	132
Хаитов Х.А., Темирова М.А. Бадиий асарларда лофнинг алоҳида хусусиятлари	134
Хайруллоева Н.Н. Эко-фикшн жанри тараққиёти	137
Хасанова Ю.М. Шарқ ва ғарб эртак жанри намуналарида ахлоқий сифатларнинг мотив сифатида концептуаллашуви	140
Шаймарданова А.Р. Ўзбек тилининг ички тизимости лақуналари	142
Шукуров О.У. Ўзбек тилида мустақиллик даври ўзлашмаларнинг семантик трансформацияси	145

Кизиқчилар ҳақидаги дастлабки лавҳалар ҳинд эпоси “Рамаяна”да ҳам учрайди. Айрим манбаларда афсонавий Сулаймон пайғамбар даврида кизиқчилар бўлган дейилади. Абдулла Қодирийнинг “Меҳробдан чаён” романида кизиқчилар саҳнасининг келтирилиши ўзбек фольклоридаги кизиқчилар санъати ўзбек халқи аجدодлари учун ҳам яқин-яқинларгача хос бўлганлигини кўрсатади.

Халқ ижодида латифа, аския, лоф кабилар кулгу хазинасидир. Улар ҳар куни яратилиши мумкин бўлган энг оммавий ва ҳозиржавоб жанр намуналаридир. Инсон ҳатто оғир вазиятларда ҳам кулади. Уларнинг яратилишига қадимий инончлар ҳам, тарихий даврлар, тарихий шахслар ҳам таъсир кўрсатган. Айрим тадқиқотчилар туркий халқлар, жумладан, ўзбек фольклоридаги Насриддин образининг келиб чиқишини сарой кизиқчилари тарихи билан боғлайдилар⁵. Чунки кизиқчилик – ўзбек Афандисининг доимий ҳамроҳи. У от ёки эшакка тескари минади, айтилган ишларнинг тескарисини қилади. Тингловчилар ҳам бунини табиий қабул қилишади. Сабаби, Афанди сиртдан тентак, овсар кўринса-да, аслида бу унга бир никоб бўлиб, у ўта донишманд, зийрак, содда муғомбирдир.

Қолаверса, қадимдан кишилар ақлан заиф, жисмоний нуқсонли кишиларни Оллоҳ назаридаги бандалар сифатида қараб, уларга хайрихоҳлик, ишонч билан ўзгача муомала-муносабатда бўлишган. Ақлан ёки жисмонан заиф одамларга (демона ва ногиронлар) дев ва парилар ҳомийлигидаги кишилар сифатида қаралган. Шунга кўра, уларни куч-қудрат тимсоли деб билишган. Бундай кишилар илоҳий кучлар, руҳий олам вакилларида мадад олиб туришига ишонилган.

Хуллас, кулги азалдан одамларнинг дунёқараши, киши характери, ички мураккаб руҳий кечинмалари, ўзгаларга ва воқеликка муносабатини ифодаловчи универсал восита бўлиб, улкан маънавий-маърифий, тарбиявий, бадий-эстетик аҳамият касб этувчи ақл ва қалб ҳосиласи саналган.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати:

1. Авесто. – Т.: Ғ.Ғулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти, 2015. – Б.23.
2. Нуруллаева С. Кулги кунларини ташкил этиш ва ўтказишнинг ҳаётий-мифологик асослари // “Насриддин Афандининг дунё кулги маданиятидаги ўрни” мавзусидаги халқаро илмий-амалий конференцияси материаллари. Ўзбекистон, Бухоро шаҳри, 2019 йил 30 март. – Бухоро, 2019. – Б.149-151.
3. Кошғарий Маҳмуд. Девонул луғотит турк. – Т.: Ғафур Ғулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти, 2017. – Б.368.
4. Аҳмад Югнакий. Ҳибатул-ҳақойиқ. – Тошкент: Академнашр, 2019. – Б.31.

УЎК 808.3

БАДИЙ АСАРЛАРДА ЛОФНИНГ АЛОХИДА ХУСУСИЯТЛАРИ

Х.А.Хаитов, доц., PhD, БухДПИ, Бухоро

М.А.Темирова, магистрант, БухДПИ, Бухоро

Аннотация. Ушбу мақолада ўзбек насри тараккиётида лоф жанрининг ўзига хос ўрни ва аҳамияти илмий-назарий таҳлил қилинган.

Калим сузлар: тўқима, муболаганинг таблиғ, изроқ, кучли муболага, сўз ва тезкор фикр, чечанлик, ҳозир жавоблик, топқирлик, зукколик, ҳушёрлик, моҳир ижодкорлик ва ҳоказо.

Аннотация. В данной статье научно и теоретически анализируется уникальная роль и значение жанра лоф в развитии узбекской прозы.

Ключевые слова: фактура, преувеличение, ирония, сильное преувеличение, словесность и быстрота мышления, красноречие, быстрая реакция, находчивость, остроумие, зоркость, умелое творчество и др.

Abstract. In this article, the unique role and importance of the lof genre in the development of Uzbek prose is scientifically and theoretically analyzed.

Key words: texture, exaggeration, irony, strong exaggeration, words and quick thinking, eloquence, quick response, resourcefulness, wit, vigilance, skillful creativity, etc.

“Лоф” форс-тожикча сўз бўлиб, ҳаддан ташқари бўрттирилган, маҳорат билан ўйлаб топилган бадиий тўқима, муболағанинг таблиғ, иғроқ, ғулув шакллари асосида мактанчоқлик билан айтилган куруқ (пуч), сафсата, ҳақиқатга тўғри келмайдиган уйдирма, ёлғонгапни англатади. Лоф ўзбек халқ оғзаки бадиий ижодида мустақил жанрлардан бири сифатида тан олинган. [1] Лекин фольклор жанрлари таснифотида лоф негадир эпик тур жанри деб кўрсатилади. Бизнингча, лоф эпик ва драматик турга хос белгиларнинг синтезлашуви ҳосиласидир. Чунки лоф худди оғзаки драматик турга мансуб аския жанри сингари икки томон (фақат икки лофчи)нинг ўзаро сўз ўйини, фикрий мусобақасига асосланган томошани юзага келтиради. Лофнинг ғолиб ва мағлублари бўлади. Лоф қанча давом этмасин, барибир унда сўнгги фикрни айтиб, шеригини мот қилган лофчи ғолиб саналади. Чунки унинг кутилмаган якуний хулоса фикри лофга якун ясаб, кулгига йўғрилган ечимни ҳосил қилади. Худди шу хусусиятига кўра, лофлар аския ва латифаларга ўхшаб кетади. Сабаби уларда ҳам кутилмаган кулгини ҳосил қилиш орқали муваффақият қозонилади. Шунини ҳисобга олиб, лофни эпизодик драма таркибига киритиш мақсадга мувофиқ, деб ҳисоблаймиз.

Аслида лофларнинг келиб чиқишига кишиларнинг ўз бажарган ишларини бўрттириб кўрсатиш, мактанишга мойиллик эҳтиёжи замин яратган. Лофлар шаклининг ихчамлиги, моҳиятан кулги уйғотишга қаратилиши жиҳатидан фольклорнинг латифа жанридаги асарларга ҳам яқин туради, аммо уларнинг композицияси асосида кучли муболаға, сўз ва тезкор фикр баҳсига қаратилган диалог ётиши латифалардан фарқини кўрсатади. Лофлар латифалар каби ҳажман ихчам бўлиб, кўпинча икки ёки ундан ортиқ лофчиларнинг икки-уч ёхуд уч-тўрт жумла гапидан ташкил топади. Асосида лофчиларнинг баҳсли суҳбати, яъни лофчилар диалоги ётади.

Лоф айтишуви сўз мусобақаси кўринишида ташкил этилиши унинг аскиячиликка яқин туришини кўрсатади. Қолаверса, лофларнинг ҳам ўз қизиқувчилари, тингловчи томошабинлари мавжуд. Аскиябозликдаги каби лофбозлик мусобақасида истаган киши тўппадан-тўғри қатнашиб кета олмайди. Бунинг учун лофчи мазкур соҳада муайян даражада ҳаётий ва ижодий тажриба тўплаб улгурган, бўрттирилган ёлғон воқеа тўқишда уста ва моҳир, вазиятни тўғри баҳолаб кулги ҳосил қилиш маҳоратини эгаллаган, тил бойликларидан яхшигина хабардор бўлиши талаб этилади. Акс ҳолда, у тингловчилар олдида нокулай вазиятга тушиб, кулгига қолиб кетиши ҳеч гап эмас. Лофчилик мусобақасида ҳар иккала томон лофчи айтилаётган воқеанинг ёлғон ва тўқима эканини жуда яхши билиб турсалар-да, лекин буни ошкора тан олмасликлари кулгига сабаб бўлади. Чунки ёлғон тан олинса, лофнинг моҳияти ва жозибасига путур етади. Лоф бузилади.

Лоф шартини шунда кўринадики, унда биринчи лофчи томонидан айтилган муболағали ёлғонни иккинчи лофчи одоб билан сабр қилиб тинглаши, эътироз билдирмаслиги, керак бўлса, фикрини тасдиқлаши, ундан сўнг ўзи униқидан янада ўткирроқ, муболағали, ёлғон жавоб топиб айтиши керак бўлади. Иккинчи лофчининг жавоби лофга тўла-тўқис кулгили якун ясайди. Бундан англашиладики, лоф кишилардан сўзга чечанлик, ҳозиржавоблик, топқирлик, зукколик, ҳушёрлик, моҳир ижодкорлик, бадиҳағўйликни талаб қилувчи амалий фаолият туридир. Шунинг учун унинг ижросида кўпинча халқ орасида лофчи, аскиячи, қизиқчи, латифағўй(базлағўй) сифатида танилган, ном қозонган сўз усталари иштирок этиб келган. Худди аскиячилар сингари лофчилар ҳам кўпинча турли халқ йиғинларида, томоша майдонларида, сайил, гап-гаштак, тўй-ҳашам, чойхоналарда ўз репертуарларини намойиш этишган. Лофлар аксарият ҳолларда профессионал аскиячи ва қизиқчилар репертуарида ижро қилинган. Масалан, қизиқчилик ва аскиячиликда устоз санъаткор ҳисобланган марғилонлик Юсуфжон қизиқ Шакаржонов моҳир аскиябоз Мамажон маҳсум билан тез-тез лоф айтишиб туришгани маълум.

Лофлар халқбадиий ижодининг сирларини мукаммал эгаллашда муҳим манба ролини ўтай олади. Шунини инобатга олиб, қадимдан ҳозиргача ёзма адабиётда шоир ва адиблар лофларга хос кулги уйғотиш ифода усули, гўзал ва жозибали муболағали лавҳалардан унумли фойдаланиш йўллари излаб келганлар. Шунинг учун Ғафур Ғулом “Халқ ижоди бойлигидан” мақоласида ҳақли равишда “Ҳамма халқлардагидек, бизнинг классик

адабиётимиз ҳам, замонавий адабиётимиз ҳам лофлардан, гиперболалардан холи эмасдир”[2] дейди ва халқ лофларидан баъзи нусхаларини ўзи ҳам бевосита кўчириб келтиради. Улардан бири “Ёпқичга ямоғлиқ” лоф-ҳикоясидир. Унда машҳур қўқонлик қизикчи Зокир Гов образидан фойдаланилган. Унда Зокир Говни аскиячи ўртоғининг жимит қизи лофда мот этиши ёритилган. Ҳикояда Зокир Гов қизчага ўзини “Мен дадангнинг ўртоғи қўқонлик Зокир Гов бўламан. Сизларни кўргани келиб эдим, қўлим қуруқ эмас. Сизларга бир гилам совға қилмоқчи эдим. Гиламнинг бир боши Тошкентнинг Ўқчи дарвозасига кириб келди, этагини Қўқонда йиғиштиришяпти. Анашунақа, қизим...” деб таништиради. Шунда қизгина Зокир Говнинг бўйнидан ачомлаб, ёшига хос чучук тилда : “Вой аматидинамдан айланай! Яқинда тандир ёпқичимизга чўғ тушиб ўйилиб қолган эди. Сизнинг совға гиламингиз шу жойга ямоққа етар экан, дебди”. [3]

Адибнинг “Қалта гап икки дўст” ҳикояси [4] саратоннинг жазирама кунларидан бирида андижонлик Лом-мамбек суҳбатдош тополмай Қўқонқишлоқлик Али жимжит деган дўстининг уйига боради. Али жимжит уни “Хуш келдинг, ўбдон меҳмон қилар эдим у вақим зикроқ, тез-товургапингни айтақол”, – дебди. Лом-мамбек эса “Беш оғиз гаплашиб кетай, деб келувдим”, – деб жавоб қайтарибди. Али жимжит: “Бўлмаса сен ўтириб тур, мен уйга кириб чиқай” деб, Лом-мамбекни яланг сайхундаги супадада қолдириб, кун тигида терлаб-пишиб куттириб, бир маҳал қўй теридан қилинган катта қирғиз пўстин, белида шол белбоғ, оёғида айиқ тери этик, бошида тулки теридан телпак – тумоқ, қўлида қўлқоп, қўлтиғида икки бойлаб қарағай ўтин, қўлида бир ҳокандоз чўғ билан ичкаридан чиқиб келибди. Буни кўрган Лом-мамбек ҳайратда қолиб: “Буларинг нимаси?” – деб сўрабди. Али жимжит: “Сенку беш оғиз сўзлашамиз, дединг. Сену менинг беш оғиз сўзимиз ўзимизга маълум. Сўз бора-бора тортишувга, тортишув баҳсга, баҳс жанжалга, жанжал –кекирдақбозликка айланиб кетиб, суҳбат бир оз чўзилиши мумкин. Ёз ўтар, куз ўтар, қиличини кўтариб қиш келар, гапимиз тугамас, муддао айтилиб бўлмас, ўзим совуққа ожиз, сояси юпқа одамларданман, тагин қиш чиллада тумов-пумов бўлиб юрмай”, – дебди.

“Дош қозон ва қизилча” ҳикояси Халилча Ҳалол деган наманганлик бир лофчи билан оҳангаронлик Сандонқул Тангатопган деган доводда учрашиб қолиб, лофга асосланган диалоги шаклида яратилган. Суҳбатни Халилча Ҳалол лофчи “Оҳангаронда нима янгилик бор?” деган савол билан бошлайди. Унга жавобан Сандонқул Тангатопган: “...бизнинг Оҳангарон чилангарлари бир минг у уч юз қирқ қулочли битта дошқозон яшашяпти. Бир қулоғида туриб ўн қадокли болға билан эрталаб урганидаги чиққан овозини иккинчи қулоғидаги чилангар тушдан кейин эшитилади”, – дея дошқозон хусусиятларини муболағалаштириб, лоф уради. Лекин Халилча Ҳалол унинг лофини “Бу кирои дегча бўлибди” дея инкор қилиб, ўзи янада кучлироқ лоф қилади: “Наманган деҳқонларининг қўли гул таърифлиги бу томони Чин-Мочин, бу томон қайсари Румгача маълум. Ғирвон деҳқонлари бу йил лавлаги – қизилча эккан эдилар. Айниқса, Шода сўтакнинг лавлагиси бўлиб берди. Юқори даштда шундай бир туп лавлаги ўсдики, баргларининг соясида ўн минг отлиқ аскар салқинласа бўлади”. [5]

Бу гапни эшитган Сандонқул: “Вой аҳмоқ, лоф ҳам эви билан-да, лавлаги ҳам шунақа бўладими?” деса, Халилча Ҳалол: “Мен аҳмоқми, сенми? Сен айтган ҳалиги қозончада ўша лавлаги қайнамаса, нима қайнайди?” деб, шеригини яна бир бор сўзда мот қилибди.

Ғафур Ғулом “Халқ ижоди бойлигидан” мақоласида лофнинг ҳаётдаги ўрни, айниқса, совчиликда ундан кўп фойдаланилишини ҳаётий мисоллар билан далиллайди. Шу ўринда отасининг онасига айтган муболағали қуйидаги фикрини ёдга олади: “Биз ёш бола чоғимизда отам раҳматлик онамизни эркалаб: Тошхон, мен сени минг йилдан бери севаман, сен ҳам ҳеч бўлмаса уч юз йил қадрига ет, деб қўярдилар”. [6]

Ёки яна адиб совчи аёлларнинг қуёв ва келинни мактаб айтадиган ловли гапларини мисол келтиради: “Бай, бай, бай... Қуёв йигитнинг мактовини совчилардан эшитсангиз: – Эралижон тушмагур бу йил балиқ йили бўлса, роппа-роса ўн тўққизга киради. Тўйига атаб битта жунқопдаги ўн тўққиз пуд буғдойни битта ўзи кўтариб кирди. Раисимиз: “Қўй, белингга

шикаст етади”, деса ҳам “Бе!” дебди-да, лиммо-лим ўғит ортилган грузавойни ботқоқдан елкалаб, тош йўлга чиқариб қўйибди.

Келин бола таърифида: – Шафоғатойни айтинг... Ким тикилса киприги қайрилиб кетади. Санамараста, оғзи билан бели борми, йўқми биз ҳалигача билмаймиз... Чумчуқча овқат ейди... Сув ичса томоғидан, сабзи еса биқинидан кўринади... Шунақаям пазандаки, йўқ ердан бунёд қилади. Сувдан ҳолвайтар, тариқ ёрмасидан палов пиширади, барака топгур.

Ростини айтганда, Эралижон 30 ёшдаги чўтир йигит, Шафоғат бўлса – бир кўзига оқ тушган, ёшлигида сандалда бир ёнбоши куйган қари киз.[7]

Адибнинг “Хасис” ҳикоясида Замира-тоқининг характер-хусусиятларини бўрттириб тасвирлаш мақсадида лофдан фойдаланилган. Бунга кўра, Замира-тоқининг қабзият бўлганда эмчи кампирга бориши, у эса “қатик ичинг, болам” деган экан. Шунда бир стаканда қатик олинган эди. Шу қатик ачиб кетган бўлса-да, ҳали ҳам бор экан. Чунки Замира тоқи стаканнинг сиртидан ялаб юрган.[8]

Хулоса қилиб айтганда, Гафур Гулом лофлардан ўз асарларида фикрни кучайтириб ифодалаш, муболаға санъатини яратиш учун фойдаланган.

ФОЙДАЛАНИЛГАН АДАБИЁТЛАР РЎЙХАТИ:

1. Hayitov H. A. Sharq mumtoz adabiyotida ohang talqini //Мировая наука. – 2019. – №. 8. – С. 3-5.
2. Ahmadovich H. H., Amrulloevna S. D. XX ASR QISSACHILIGI TARAQQIYOTIDA FOLKLORNING LATIFA JANRI TA'SIRI //PEDAGOGS jurnali. – 2022. – T. 1. – №. 1. – С. 302-304.
3. Ahmadovich H. H. Expression of Folklorisms in the Works of Ghafur Ghulam //European Journal of Life Safety and Stability (2660-9630). – 2022. – T. 14. – С. 101-105.
4. Ahmadovich H. H. et al. BOSHLANG 'ICH SINFLARDA O 'ZBEK QISSALARI TAHLILINING INNOVATSION USULLARI //PEDAGOGS jurnali. – 2022. – T. 1. – №. 1. – С. 350-352.
5. Ahmadovich H. H. et al. O 'RXUN-YENISEY BITIKLARIDA TALIM-TARBIYA TO 'G 'RISIDAGI FIKRLARNING YORITILISHI VA ULARNING TARBIYAVIY AHAMIYATI //PEDAGOGS jurnali. – 2022. – T. 1. – №. 1. – С. 349-350.
6. Ahmadovich H. H. et al. IJODIY TOPSHIRIQLAR O 'QUV MOTIVLARINI SHAKLLANTIRISHNING SAMARALI VOSITASI SIFATIDA //PEDAGOGS jurnali. – 2022. – T. 1. – №. 1. – С. 293-294.
7. Ahmadovich H. H. et al. BOSHLANG 'ICH TA'LIMDA O 'ZLASHTIRISH JARAYONINING PSIXO-DIDAKTIK ASOSLARI //PEDAGOGS jurnali. – 2022. – T. 1. – №. 1. – С. 332-334.
8. Ahmadovich H. H. et al. O 'QUVCHILARNING BILUV FAOLLIGINI OSHIRISHGA QARATILGAN DARSDAN TASHQARI ISHLAR VA ULARNI TASHKIL ETISH METODIKASI //PEDAGOGS jurnali. – 2022. – T. 1. – №. 1. – С. 343-345.
9. Ahtamovich H. H., Shixnazarovna J. A. O 'QUVCHILAR O 'ZLASHTIRISH DARAJALARINI TASHHISLASH //PEDAGOGS jurnali. – 2022. – T. 1. – №. 1. – С. 306-309.
10. Ahmadovich H. H., Aminovna A. S. BOSHLANG 'ICH SINF O 'QISH DARSLARIDA DIDAKTIK O 'YIN VA INTERFAOL USULLARDAN FOYDALANISH //PEDAGOGS jurnali. – 2022. – T. 1. – №. 1. – С. 100-102.
11. Ahmadovich H. H., Amrulloevna S. D. RUNN BITIKLARI AXLOQ VA VATANPARVARLIKNING YUKSAK NAMUNASI SIFATIDA //PEDAGOGS jurnali. – 2022. – T. 1. – №. 1. – С. 248-250.
12. Ahmadovich K. H., Bahriddinovna S. G. Development and practical application of acmeological technologies of student assessment diagnose //Asian Journal of Multidimensional Research. – 2022. – T. 11. – №. 6. – С. 141-145.
13. Ahmadovich K. H., ZokirovnaZ A. G. THE PROBLEM OF HUMAN EDUCATION AND MORALITY IN FOLKLORE //Gospodarka i Innowacje. – 2022. – T. 25. – С. 133-137.
14. Ahmadovich K. H., Nodirkulovna A. I. Theory of Fairy Tales in Primary Grades, The Nature of the Fairy Tale Genre //American Journal of Social and Humanitarian Research. – 2022. – T. 3. – №. 7. – С. 130-133.
15. BuxDUPI H. A. H. et al. AKMEOLOGIYA VA UNING O'QUVCHILAR O'ZLASHTIRISHINI TASHXISLASHDAGI O'RNI //PEDAGOGS jurnali. – 2022. – T. 1. – №. 1. – С. 415-417.
16. Хаитов Х. Адабиётда кулгидан фойдаланиш анъанасининг асослари //Общество и инновации. – 2021. – T. 2. – №. 3/5. – С. 49-52.
17. Ҳайитов Ҳ. А. ЛЎЛИ НОМИ БИЛАН БОҒЛИҚ ЛАТИФАЛАРНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ //Интернаука. – 2021. – №. 17-4. – С. 51-52.
18. Hayitov H. A. QUSHLARGA IBRAT-HAZRATI XIZR! //Интернаука. – 2020. – №. 12-3. – С. 72-73.
19. Khoja o'g'li T., Ahmadovich K. H. Advanced Characteristics of the Tradition of Using Uzbek Folk Humor Art in Written Literature //American Journal of Social and Humanitarian Research. – 2022. – T. 3. – №. 9. – С. 1-4.
20. Khaitov H., Amonova S. ЎЗБЕК ҲИКОЯ ВА ҚИССАЛАРИДА КУЛГИ МАДАНИЯТИНИНГ ИЛДИЗЛАРИ //Journal of Integrated Education and Research. – 2022. – T. 1. – №. 2. – С. 140-144.
21. Ahtamovich H. H., Shixnazarovna J. A. O 'QUVCHILAR O 'ZLASHTIRISH DARAJALARINI TASHHISLASH //PEDAGOGS jurnali. – 2022. – T. 1. – №. 1. – С. 306-309.
22. Axmadovich X. X. et al. ENG QADIMGI MA'RIFIY YODGORLIKLARNI O 'RGANISHNING AHAMIYATI //PEDAGOGS jurnali. – 2022. – T. 1. – №. 1. – С. 281-285.

- 23.Хайитов Х. А. ҒАФУР ҒУЛОМНИНГ ХАЛҚ ЛАТИФАЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИШ МАҲОРАТИ //Academic research in educational sciences. – 2021. – Т. 2. – №. 3. – С. 679-687.
- 24.Akhmadovich H. H. Khoja nasriddin afandi as people's hero //ACADEMICIA: AN INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY RESEARCH JOURNAL. – 2021. – Т. 11. – №. 2. – С. 1562-1565.
- 25.Akhmadovich K. K. Symbolism of Birds in Uzbek Literature //International Journal on Integrated Education. – Т. 3. – №. 4. – С. 59-63.
- 26.Hayitov H. A. Literary influence and artistic image //Экономика и социум. – 2019. – №. 8. – С. 11-14.

УЎК 821.133.1-312.9

**ЭКО-ФИКШН ЖАНРИ ТАРАҚҚИЁТИ
(АМЕРИКА АДАБИЁТИ МИСОЛИДА)**

Н.Н. Хайруллоева, таянч докторант, Бухоро давлат университети, Бухоро

Аннотация. Ушбу мақолада эко-фикшн (табиатишунослик) адабий жанр сифатида ёритилган. Табиат тушунчаси Америка адабиёти мисолида қисқача таҳлил қилинган. Шунингдек, Америка адабиётининг таниқли вакиллари Генри Дэвид Торо ва Ралф Валдо Эмерсон прозаси ҳамда Роберт Фрост поетикасида ифодаланган эко-фикшн жанрига доир белгилар ҳақида сўз юритилган.

Калит сўзлар: эко-фикшн, табиат, Генри Дэвид Торо, Ралф Валдо Эмерсон, Роберт Фрост, эко-критисизм.

Аннотация. В данной статье рассматривается экопроза как литературный жанр. Кратко анализируется понятие природы на примере американской литературы. Мастерская проза известных деятелей американской литературы, таких как Генри Дэвид Торо и Ральф Вальдо Эмерсон, и поэзия природы Роберта Фроста также отмечены как основной источник, имеющий большое значение для того, чтобы иметь литературные корни жанра эко-фантастики.

Ключевые слова: экофантастика, природа, Генри Дэвид Торо, Ральф Вальдо Эмерсон, Роберт Фрост, экокритика

Abstract. This article describes eco-fiction as a literary genre. The concept of nature is briefly analyzed in the example of American literature. The masterful prose of well-known figures in